

כשהחשמל הגיע לתל אביביפו

ב-10 ביוני 1923 הושלמה בתל אביב-יפו הקמתה של תחנת הכוח הראשונה בארץ ישראל. הסופר וההיסטוריון, שלמה שבא, מתאר את התרגשות תושבות העיר ותושביה בשל "נס החשמל":

"באביב של שנת 1923 עקבו בני תל אביב, זקנים וצעירים, בסקרנות רבה אחר עבודות ההתקנה האחרונות של החשמל בעירם... מתחו את חוטי החשמל לאורך רחוב אלנבי ותלו את המנורות. אמרו להם, לבני תל אביב, שכל אחת מהנורות תאיר כמו מאה נרות, ופקפקו [לא האמינו]... בא רוטנברג לטרנספורמטור [שנאי, מכשיר לוויסות מתח החשמל] שבפינת [הרחובות] נחלת בנימין ואלנבי, לחץ על כפתור ושש מנורות האירו באור גדול... חשמל בתל אביב!

הקהל הרב שנתאסף בחוץ הריע לרוטנברג. אחר כך נכנס רוטנברג... הודה לפועלים, והכול שתו יין. לקול תרועות הידד נשאו הפועלים והאנשים מן הקהל את רוטנברג על כפיים אל מכוניתו... והפועלים נסעו לפניו באופניים מקושטים בפרחים.

וכך זכתה תל אביב, ראשונה בארץ, לחשמל. בני תל אביב יצאו לרחוב, התפעלו ונהנו, אבל לא מיהרו להכניס חשמל לבתיהם שכן ההוצאות היו גדולות".

(מתוך: 'עיר קמה', עמ' 115, הוצאת זמורה-ביתן, 1989)

שיר הרשת | מרדכי זעירא

הִזְקוּ, זְקוּ, הִזְקוּ מִנְהַרִּים -
הוא הקים את המפעל.
לא הִיָּה שָׁם פְּלוֹם,
לא הִיָּה, הָיוּ רק מִים
וְעִכְשָׁו שָׁם יָב חֲשֵׁמֶל.

עֲלֵי יָם וְעַל יַבְשֶׁת
כֹּה בָּנָה נְבִיט הַרְשֶׁת -
פָּתַח גְּמָה, הֶקֶם עֲמוּד,
הַרְבֵּץ מְבַדֵּיל וּמְתַח הַחוּט!

אָנוּ מְרַץ, הָא!
אָנוּ מְרַץ, אָנוּ זָרֵם,
אָנוּ זָרֵם הַחֲשֵׁמֶל.
נְחֲשֵׁמֶל, הוּא הָא!
נְחֲשֵׁמֶל אֶת כָּל הָאָרֶץ
בְּנֵי הַרְשֶׁת וְהָעֵמֶל.
...

- מה שימש לתאורה בתל אביב עד שהיה חשמל?
- לפי הסיפור, בני תל אביב "פקפקו". במה הם פקפקו? מדוע?
- כיצד הגיבו תושבי/ות תל אביב כשנורות החשמל הראשונות בעיר נדלקו? מדוע?
- מספרים שרוטנברג דאג לתנאים טובים עבור הפועלים/ות במפעליו מתוך כבוד והערכה לתפקידם/ן. כיצד זה מתבטא בסיפור?
- מדוע לא כל תושבי תל אביב התחברו לרשת החשמל החדשה כבר בהתחלה? אילו אתגרים היו עשויים לנבוע מכך?

שאלות לדיון

פנחס רוטנברג (מתוך ויקימדיה)

משימה

- בעקבות הסיפור - בחרו אחת מהמשימות הבאות:**
- המחיזו את המתואר בסיפור.
 - עצבו מודעה בעיתון (או כרזת פרסומת) על הגעת החשמל לתל אביב-יפו.
 - כתבו ראיון דמיוני עם רוטנברג.

הידעת? פנחס רוטנברג

ממנהיגי הישוב העברי, חלוץ התעשייה הציננית המודרנית בארץ ישראל. הקים את תחנות הכוח הראשונות בארץ כחלק מחברה ציבורית שהפכה לימים לחברת החשמל לישראל. זכה לכינוי 'הזקן מנהרים' לאחר הקמת תחנת הכוח בנהריים שהפיקה חשמל מזרימת נהר הירדן.

מפעל של אור: סיפורו של מפעל 'מנורה' בשדרות | על־פי הדס יום טוב ויהל פרג'

אם מחפשים את המקום הכי מדליק בעוטף עזה, כדאי להגיע למפעל הנרות הוותיק 'מנורה'.

30 עובדות ועובדים המייצרים נרות למעלה מ-80 שנים, מתעקשים להשאיר את התעשייה בישראל ולהאיר מיליוני בתים בעולם... מפעל אחד שהוא אור קטן.

בשנים האחרונות, לאור הנרות הצטרף גם אור חברתי מיוחד. המפעל מעסיק כעשרה עובדים בעלי מוגבלויות. דנה, אחת העובדות שמשתתפת בתוכנית מספרת: "אני עושה נרות, שמה פתילים, מכניסה לקופסאות... בכל פעם כשאני עוברת בחנות ורואה נרות אני אומרת זה שלנו, של מנורה".

אחת העובדות הוותיקות במפעל, היא שרה צֶדְקָה (65) סמנכ"לית [סגנית מנהל כללי] השיווק והסחר של המפעל. שרה התחילה לעבוד כשהייתה כבר אמא לשלושה ילדים, לפני כארבעים שנה. היא מספרת: "עבדתי בפס הייצור, ארזתי נרות, ומשם התקדמתי כל פעם בזכות הכישורים שלי. עברתי מהמפעל בעוטף עזה להנהלה בתל אביב, הקלדתי, הדפסתי באנגלית, עזרתי בהנהלת חשבונות, התפתחתי, וכעת אני סמנכ"לית השיווק והסחר." כישורי השכנוע של צדקה הם חלק חשוב מהצלחה של המפעל לשרוד בתחרות הקשה מול הייצור הזול במזרח.

(מעובד, מתוך כתבה באתר 'דבר', 2019)

קופסאות נרות תוצרת חברת 'מנורה' (צילום: יאיר ויטמן, מתוך אתר 'דבר')

- ❓ מפעל 'מנורה' נמצא בשדרות שבעוטף עזה. מה התרומה הנוספת של הקמת מפעל באזור כזה?
- ❓ האם תגדירו את צֶדְקָה ואת עובדי/ות המפעל חלוצים/ות? ציונים/ות? מדוע?
- ❓ המפעל מייצר נרות לכל צורך. אילו סוגי נרות אתם/ן מכירים/ות? בדקו בבית אם הנרות יוצרו במפעל 'מנורה'.
- ❓ מה הכוונה בביטוי 'אור חברתי'? מהו 'האור החברתי' שהמפעל מפיץ בחברה הישראלית? מדוע הוא חשוב לדעתכם/ן?
- ❓ למה חשוב להמשיך ולקיים מפעל נרות ישראלי, כשמחיר ייצור הנרות במדינות יבשת אסיה זול יותר?
- ❓ סמנו בכתבה ביטוי לגאווה של אחת העובדות במפעל הישראלי שהיא עובדת בו. מתי לאחרונה הייתם/ן גאים/ות במשהו שהכנתם/ן לבד? מה שימח אתכם/ן?

שאלות לדיון

יצירה בעקבות הסיפור - בחרו אחת מהמשימות הבאות:

- עצבו קופסת נרות חנוכה שתבטא את ערכי המפעל: גאווה מקומית, ייצור ישראלי, דגש חברתי וכיוצא באלה.
- עצבו כרזת פרסומת למפעל 'מנורה' תוך הדגשת ייחודיות המפעל.

משימה